II. Piliakalniai ir geležies amžiaus gyvenvietės
Iron Age Hillforts and Settlements

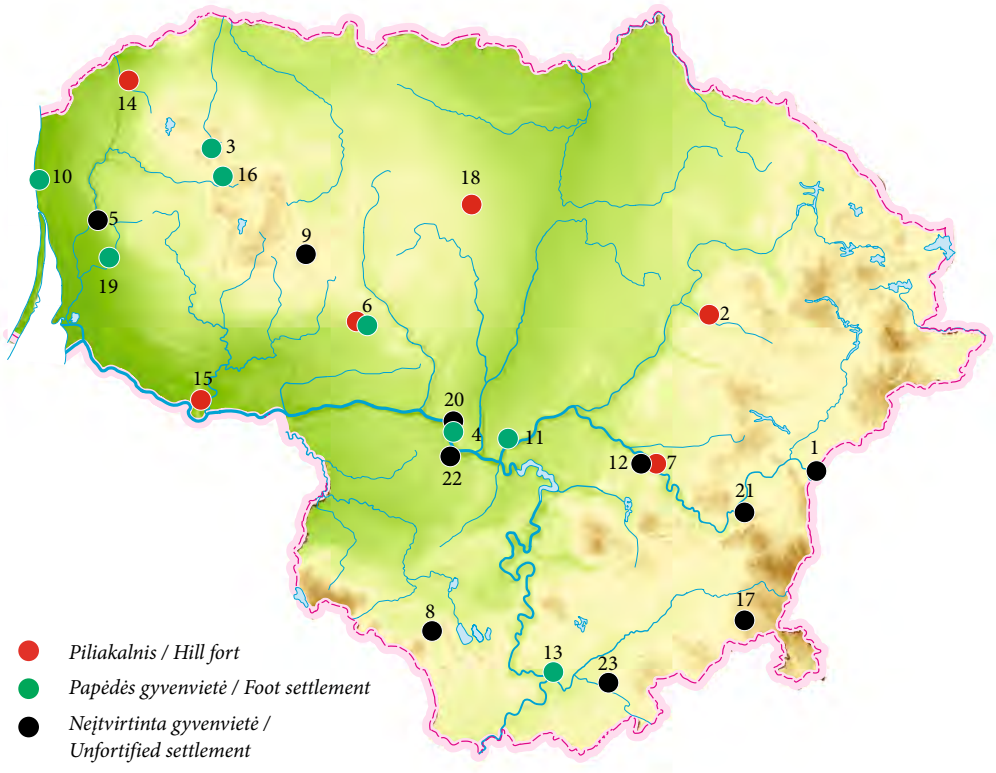

1. *Bareišiūnai*
2. *Buteikiai*
3. *Džiuginėnai (žr. XV)*
4. *Jaučakiai (žr. XV)*
5. *Kalniškė*
6. *Kalnujai (ir) (žr. XV)*
7. *Kernavė*
8. *Kirsnelė (žr. XV)*
9. *Kražiai (žr. IX)*
10. *Kukuliškiai*
11. *Lentainiai*
12. *Mitkiškės (žr. XV)*
13. *Merkinė*
14. *Mosėdis*
15. *Opstainys (žr. XV)*
16. *Palienija (žr. XV)*
17. *Pasalys*
18. *Raginėnai*
19. *Skomantai (žr. XV)*
20. *Vilkija (žr. IX)*
21. *Vilnius (žr. II, VII)*
22. *Zapyškis (žr. IX)*
23. *Zervynos (žr. I)*

Dainius Balčiūnas,
Algirdas Žalnierius

Lentainių piliakalnio apatinė papėdės gyvenvietė

2022 m. atlikti detalieji tyrimai Lentainių piliakalnio žemutinėje papėdės gyvenvietėje, sodų bendrijoje sklype Užupio g. 9 (Kauno r., Domeikavos sen.). Jame vietoj dabar stovinčio namelio numatoma pastatyti vieno aukšto gyvenamąjį namą, todėl ištirtos pamatų vietos.

Lentainių piliakalnis su papėdės gyvenviete yra dešiniajame Neries upės krante, Radikių kaime, apie 8 km į ŠR nuo Kauno. Piliakalnis yra viršutinės slėnio terasos pakraštyje, iš V, R, P pusių jį juosia daubos ir Neries slėnis. ŠV pusėje nuo viršutinės terasos piliakalnį skiria apie 30 m pločio gynybinis griovys. Šlaitai statūs, apie 30 m aukščio, PR šlaite yra 25x23 m dydžio terasa. Piliakalnio aikštelė – apie 40 m ilgio ir 15 m pločio, 1915 m. joje buvo pastatytas betoninis bunkeris, dalis aikštelės sunaikinta. Prie piliakalnio įsikūrusios 2 papėdės gyvenvietės – viršutinė ir žemutinė. Abiejų gyvenviečių teritorijose šiuo metu yra kolektyviniai sodai, jas kerta plentas Kaunas–Šėta. Apatinė papėdės gyvenvietė yra Neries slėnyje, į P nuo piliakalnio P šlaito ir tęsiasi iki Neries vagos krašto. Gyvenvietė užima apie 2 ha plotą. Jos R riba yra išdžiūvusio bevardžio upelio vaga, V pusėje natūrali dauba, beveik užpilta tiesiant plentą ir įrengiant sodų bendriją. Soduose stovi mediniai ir mūriniai gyvenamieji namai, didelė jų dalis perstatyta į nuolat gyvenamus namus, žemė dirbama, auga vaismedžiai.

2001–2009 m. Lentainių piliakalnio viršutinėje ir apatinėje papėdės gyvenvietėje A. Žalnierius ištyrė beveik 1500 m^2 plotą (*ATL 2001 metais*, 2002, p. 73–75; *ATL 2002 metais*, 2005, p. 52–55; *ATL 2003 metais*, 2005, p. 75–77; *ATL 2004 metais*, 2006, p. 54–67; *ATL 2005 metais*,

1 pav. Tyrimų vieta Lentainių piliakalnio papėdės gyvenvietėje. D. Balčiūno nuotr.

Fig. 1. Excavation area at the settlement at the foot of Lentainiai hillfort.

2 pav. Verpstukas. D. Balčiūno nuotr.

Fig. 2. Spindle.

3 pav. Pincetas. D. Balčiūno nuotr.

Fig. 3. Tweezers.

4 pav. Grublėtosios keramikos puodo šukių lizdas in situ iš ŠR. D. Balčiūno nuotr.

Fig. 4. A pile of rusticated pottery vessel sherds in situ, viewed from the NE.

2006, p. 61–63; *ATL 2006 metais*, 2007, p. 105–109; *ATL 2007 metais*, 2008, p. 147–150; *ATL 2008 metais*, 2009, p. 99–102; *ATL 2009 metais*, 2010, p. 95–97). Sklype Užupio g. 9 2001 m. buvo ištirti 2 šurfai po 1 m^2. Įžemis – gelsvas priesmėlis – pasiektas 1–1,2 m gylyje. Virš jo buvo 60–85 cm storio tamsiai pilko juodžemio gyvenvietės sluoksnis, kuriame rasta apdegusių akmenų, skaldytų kaulų gabalų, 3 grublėtosios keramikos puodų šukės. Viršuje aptiktas 30–40 cm storio supiltos pilkos žemės sluoksnis.

2022 m. tyrimų vieta yra I salpinėje terasoje, ant Neries upės kranto (1 pav.). Dabartinis žemės paviršius nežymiai kyla Š ir R kryptimi, jo H_{abs} 30,98–31,20 m. Po dabar stovinčiu sodo nameliu, kurį numatoma griauti, įrengtas betoninis rūsys. Naujai statomo namelio pamatų vietoje buvo iškastos 4 perkasos 1 m pločio ir viena 1,5 m pločio. Perkasų ilgis 9,7, 11,2, 8,6, 4 ir 3,4 m. Iš viso buvo ištirtas bendras 40,5 m^2 plotas.

Papėdės gyvenvietės sluoksnis buvo po 60–70 cm storio pilko dirvožemio, aliuvinio smėlio ir XX a. supilto juodžemio sluoksniais. Jo storis siekė 30–55 cm. Tai tamsiai pilkas juodžemis su suodžiais, degėsiais, perdegusio granito nuoskalomis, gyvulių kaulų nuolaužomis. Sluoksnyje rasta puodų šukių grublėtu ir lygiu paviršiumi, 5,5 cm skersmens ir 1,3 cm storio verpstukas iš baltos klinties (2 pav.). Išskirtinis radinys yra 3,5 cm ilgio, 3–8 mm pločio ir 0,5 mm storio žalvarinis pincetas, datuojamas VI a. pradžia (3 pav.). 1,05–1,4 m gylyje nuo paviršiaus pasiektas įžemis – rusvai pilkas priemolis. Įžemio horizonte rastos ir preparuotos 6 netaisyklingos formos ūkinės duobės, jų gylis nuo 15 cm iki 1 m. Jose buvo tamsus juodžemis,

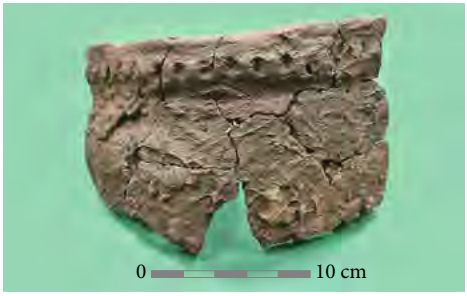

5 pav. Grublėtosios keramikos puodo pakraštėlio fragmentas. D. Balčiūno nuotr.

Fig. 5. A rim fragment of a rusticated pottery vessel.

degėsiai, perdegusio granito trupiniai. Archeologinių radinių jose nerasta.

Pastatų liekanų nerasta, pasitaikė tik degto molio tinko gabalai su medienos įspaudais. Sluoksnyje rastas atskiras šukių lizdas, kuriame buvo grublėtosios keramikos puodo pakraštėlių ir viršutinės puodo dalies sienelių 46 šukės (4 pav.), bet nerasta apatinės dalies ir dugno šukių. Pakraštėlis puoštas 9–10 mm skersmens duobutėmis (5 pav.). Puodo angos skersmuo 27 cm, išorė stambiai grublėta, aprūkusi, vidus glaistytas. Molio masėje stambiai grūsto granito priemaiša. Puodas degtas žemoje temperatūroje, trapus. Kultūriniame sluoksnyje rasta laukinių ir naminių gyvūnų kaulų – stumbro, briedžio, elnio, stirnos, lokio, šerno, bebro, galvijo ir atrajotojo, avies ar ožkos, kiaulės ir arklio. Kaulai skaldyti ir kapoti. Kaulinės medžiagos tyrimus atliko dr. L. Daugnora. Gyvenvietės kultūrinis sluoksnis ir archeologiniai radiniai datuojami I tūkst. II puse.

The Foot Settlement of Lentainiai Hillfort

In 2022, the lower settlement at the foot of Lentainiai hillfort (central Lithuania, Kaunas district) located in the land plot at 9 Užupio St. was excavated, comprising 5 trenches measuring 40.5 m^2 in total (Fig. 1). Six storage pits cut into sterile soil were excavated but yielded no finds. The 30–55-cm-thick dark grey archaeological layer contained charred material, including burnt stone, animal bone fragments, a spindle (Fig. 2), a pair of 6th-century copper-alloy tweezers (Fig. 3), rusticated and smooth pottery sherds, and sherds from the top of a rusticated pottery vessel (Figs. 4–5). The archaeological layer was dated to the 2nd half of the 1st millennium.

Petras Dobeikis

Mosėdžio piliakalnio tyrimai

Mosėdžio miestelyje esančiame Mosėdžio piliakalnyje (Skuodo r., Mosėdžio sen., Salantų g. 1) planuojama atlikti tvarkybos darbus. Prieš juos buvo vykdomi žvalgomieji tyrimai (1 pav.). Tyrimų tikslas – rasti išlikusį piliakalnio kultūrinį sluoksnį, nustatyti jo

1 pav. Mosėdžio piliakalnio situacijos planas (kvr.kpd.lt).

Fig. 1. Area plan of Mosėdis hillfort.